

Kinderen op vertrekcentrum Ter Apel leven in angst

‘DE MENSEN DIE DOEN ONS HEEL BANG’

Asielzoekerskinderen zijn bang voor Ter Apel, het vertrekcentrum voor uitgeprocedeerde asielzoekers. Defence for Children kreeg jaren geleden al een hartverscheurende brief van een meisje dat schreef: ‘Ik wil niet naar Trappel’. De ervaringen van kinderen op Ter Apel, zijn samen te vatten onder één noemer: angst.

Right! ging een kijkje nemen en sprak met enkele kinderen over hun angsten en over hun dromen.

door Carla van Os

‘Ik wil later in een asielzoekerscentrum wonen’, zegt Fabio (elf jaar, bijna twee jaar op Ter Apel), ‘dat is veel veiliger dan in een huis.’ Fabio was twee toen zijn moeder Angola verliet, heeft in Nederland in zeven jaar tijd op vijf verschillende asielzoekerscentra gewoond en woont nu al twee jaar op Ter Apel. In dat korte leven is een asielzoekerscentrum dus de allerveiligste plek waar hij ooit is geweest. Toch voldoet het verblijf op een asielzoekerscentrum ook niet aan de normen uit het Kinderrechtenverdrag (zie www.kindinazc.nl). Kennelijk zijn de asielzoekerscentra voor kinderen veel minder erg dan Ter Apel.

Fabio kampt met stevige gedragsproblemen en slikt medicijnen daarvoor. Hij is het schoolvoorbeeld van de opstandige jongen die zijn problemen vertaalt in externaliserend, ordeverstoring gedrag. Hij krijgt hulp. In tegenstelling tot zijn zusje José (acht jaar), die het stereotype van de vrouwelijke variant laat zien: stil en angstig. José is voor alles bang en vaak verdrietig. ‘Als ik uit school kom, ren ik altijd heel hard naar huis. Hier op het centrum zijn veel enge mannen, die schreeuwen. Maar ik ben ook altijd bang dat mijn moeder er niet meer is. En ik durf ook niet alleen te slapen. En naar de wc gaan vind ik ook heel eng.’

Op de vraag of ze hier wel eens met de juf over heeft gepraat omdat er misschien wel iemand is die haar kan helpen om een beetje minder bang te zijn, schreeuwt Fabio: ‘Dat helpt echt niet! De juf is ook van hun.’ Fabio verklaart de angst van zijn zusje vooral door de frustratie die op het centrum heerst: ‘de mensen hebben hier veel stress, dan is er snel wat aan de hand. En dat is dan best eng.’ Hij vertelt gedetailleerd over een steekpartij waar hij getuige van was en beschrijft zelfs precies hoe het bloed vloede.

BANG OM MOEDER KWIJT TE RAKEN

Dat José bang is dat haar moeder er niet meer is als ze uit school komt, is niet zo gek. Het is buitengewoon verontrustend dat onder de kinderen op Ter Apel de angst dat zij van hun ouders worden gescheiden, zo levend is. Dat komt omdat de Dienst Terugkeer & Vertrek in hun tweewekelijkse gesprekken met de ouders stevast meldt dat als de ouders niet meewerken aan hun terugkeer, ze op straat zullen belanden en dat dan hun kinderen elders opgevangen zullen worden. Dat bevestigen niet alleen Lucky (brief in kader) en de moeder van José en Fabio, maar ook minister Leers van Asiel en Migratie. In antwoord op Kamervragen over deze praktijk zei hij dat het

zijn informatieplicht is om ouders te vertellen wat er met de kinderen zal gebeuren als ze op straat staan. Deze verregaande vorm van intimidatie betekent feitelijk dat het instrument van de Kinderbescherming (tijdelijke uithuisplaatsing) dat is bedoeld om de ontwikkeling van kinderen te waarborgen, wordt ingezet in een migratierechtelijk conflict tussen ouders en overheid.

De moeder van Lucky maakte zelf mee dat ze bij de kinderrechter moest verschijnen omdat vanuit de leiding van Ter Apel op een uithuisplaatsing van de kinderen was aangedrongen. ‘De rechter zei dat ik een goede moeder was en dat ze daarom de kinderen helemaal niet konden afpakken’, vertelt de moeder. ‘Maar mijn dochter is er heel erg van geschrokken. Dat zie je aan heel kleine dingen. Als ze zit te eten, valt soms het eten van haar lepel. Dan is ze gewoon met iets heel anders bezig. Alle kinderen zijn hier ook heel erg bang voor de politie. Als ze een politiewagen zien, stuiven ze alle kanten op.’

Hope is het zusje van Lucky. Zij vertelt dat ze ook heel bang is dat ze niet meer bij haar moeder kan zijn als ze op straat worden gezet. ‘Maar ik ben ook wel bang dat we dan niets meer te eten hebben’, voegt ze er aan toe. ‘En ook geen dekens.’

BRIEF UIT TER APEL

De mensen die doen ons heel bang. Mijn vader zat heel lang in de gevangenis. Tien maanden. Dat was niet leuk. Ons hoofd ging draaien de hele dag. We konden niet slapen want hun zeiden: ‘je vader komt niet terug’. Dat vinden we niet leuk. En in Ter Apel is het echt heel slecht. Ik kan bijna niet slapen. Ze maken ons de hele tijd bang. Wij moesten ook een keer in de gevangenis. Vier maanden. Dat doet pijn en ik was heel ziek. We willen graag een huis. Onze situatie is heel moeilijk. Wij zijn met vijf zussen. Wij zijn geboren in Nederland maar de mensen zeggen: ‘ga naar jouw eigen land’. Maar wij weten niet hoe Afrika is. De mensen zeggen ook dat wij op straat moeten. Waarom zeggen ze dat? Op school denken wij de hele tijd aan onze situatie. Onze vader en moeder zijn heel erg moe. Dit jaar is een keer de Kinderbescherming erbij geweest. Mijn moeder zegt dat als wij op straat moeten dat ze de kinderen dan afpakken omdat we geen huis hebben. De mensen maken ons bang. Wij hopen dat de regering ons wil helpen want wij kunnen heel goed leren. Maar nu kunnen we ons niet concentreren op school. Lucky, acht jaar en woont twee jaar op Ter Apel.*

Foto: Inge van Mill/Hollandse Hoogte

Foto: Joost van den Broek/Hollandse Hoogte

SCHEIDING MAG GEEN PRESSIEMIDDEL ZIJN

Als het goed is, is er inmiddels een einde gekomen aan de tweewekelijkse dreigementen over de scheiding van ouders en kinderen. Het gerechtshof in Den Haag besliste op 11 januari 2011 namelijk dat dat niet mag. De belangen van de overheid om het vreemdelingenbeleid uit te voeren wegen minder zwaar dan die van de kinderen om samen met hun moeder opgevangen te worden. Het Hof zegt nadrukkelijk dat het scheiden van kinderen en ouders ook niet als pressiemiddel mag worden gebruikt: 'Als drukmiddel om de moeder te bewegen aan het verkrijgen van uitreisdocumenten mee te werken mag de scheiding van de kinderen uiteraard niet worden gebruikt (...)'. Op 27 juli 2010 had het Hof al beslist dat de kinderen niet op straat mochten worden gezet. De overheid reageerde daar toen op met het voorstel om dan voortaan de kinderen in een jeugdzorginstelling te plaatsen en de ouders aan hun lot over te laten. De uitspraken van het gerechtshof zijn voorbeelden van hoe rechters omgaan met de uitspraak van het Comité voor Sociale Rechten in een klacht van Defence for Children tegen Nederland over het recht op onderdak voor ongedocumenteerde kinderen. Op 20 oktober 2009 verklaarde het Comité die klacht gegrond omdat het op straat zetten

van kinderen hun menselijke waardigheid aantast, een minimumnorm die voor alle mensen moet tellen, met of zonder papieren. Minister Leers van Immigratie en Asiel is in hoger beroep gegaan tegen de uitspraak van het Haagse Gerechtshof. In afwachting van dat proces heeft hij de Tweede Kamer laten weten geen gezinnen met kinderen vanuit asielzoekerscentra of Ter Apel op straat te zetten.

SCHOOL VOOR DE GEZELLIGHEID

Fabio zegt dat op de school op Ter Apel de kinderen niet zo veel leren: 'ze proberen vooral de kinderen hier een beetje blij te maken. Hiervoor zat ik op een gewone school, daar moest je wel echt leren. Hier op Ter Apel zitten de kinderen meestal achter de computer, op internet. Je leert hier veel minder dan op een echte school.'

Lucky en Hope vinden het wel erg leuk op school. 'Ze doen heel erg veel om het gezellig te maken', zegt Lucky. 'En er is een klimrek!', voegt Hope toe, 'en soms krijgen we koekjes van juf.' De rechtbank in Breda heeft op 7 januari 2011 in een zaak beslist dat het voor een bijzonder kwetsbaar kind dat veel extra begeleiding nodig heeft geen optie was om naar Ter Apel

TER APEL

Het opvangcentrum Ter Apel ligt in de gemeente Vlagtwedde, Oost-Groningen, en is in 1996 opgericht als vertrekcentrum waar uitgeprocedeerde asielzoekers de terugkeer naar hun land van herkomst moeten voorbereiden. Nu heeft het ook de functie van aanmeldcentrum, tijdelijke noodvoorziening, centrale ontvangstlocatie en heet het oorspronkelijke vertrekcentrum: de vrijheidsbepalende locatie. De mensen die in op deze laatste afdeling verblijven, hebben een dagelijkse meldplicht. Op dit moment zijn er 1.050 opvangplaatsen voor (uitgeprocedeerde) asielzoekers op Ter Apel, die capaciteit moet uitgroeien naar 2.000. Het Centraal Opvang orgaan Asielzoekers heeft daarvoor een bestuursovereenkomst voor dertig jaar gesloten met de gemeente Vlagtwedde.

te moeten vertrekken. De gemeente Breda moet opvang aan het gezin verlenen, zo oordeelde de rechter. De rechtbank in Zwolle deed een soortgelijke uitspraak op 9 maart 2010. Ook in die zaak ging het om kwetsbare kinderen die extra begeleiding genoten. In beide zaken speelde daarnaast het feit dat het verblijf op Ter Apel wel eens lang kon gaan duren omdat het zicht op uitzetting ontbrak. De zorg die er bestaat over het langdurig verblijf van kinderen op Ter Apel zou wellicht een mooi onderzoeksonderwerp voor de kersverse Kinderombudsman, Marc Dullaert, zijn.

EEN KAMER MET POSTERS

José en Fabio slapen samen op een kleine kamer waarop precies twee bedden, een kast en een bureautje passen. Hun moeder heeft een aparte slaapkamer. De al even kleine huiskamer delen ze doorgaans met een andere bewoner. Op de muur boven de bank is met grote letters FIN gekalkt. Dat heeft een suïcidale medebewoner gedaan. De kinderen en hun moeder staat een verhuizing te wachten naar een nog veel kleinere caravan. De slaapkamers daar zijn kleiner dan een gevangenis. Een stapelbed, en daarnaast zo'n zestig centimeter staruimte. Geen kast. De kleren dus in een tas. De tas op de grond als er geslapen moet worden en op het bed als je overdag op de slaapkamer moet zijn. Elke caravan telt drie van zulke slaaphokken, en die worden gevuld tot de caravan vol is. Er kunnen dus bijvoorbeeld drie alleenstaande ouders met drie kinderen geplaatst worden. Hun gedeelde huiskamer is ongeveer zo groot als twee van die slaaphokken. De caravans zijn bedoeld als Tijdelijke Nood Voorziening. En daar zijn ze ook best voor geschikt. Het is prima om even te moeten kamperen in afwachting van de start van de asielprocedure. Nu worden ze echter ingezet om gezinnen in te huisvesten die al lang op Ter Apel verblijven. De kinderen in deze gezinnen waren al extra kwetsbaar toen ze in Ter Apel kwamen en het jarenlange verblijf heeft hen geen goed gedaan. Een moeder die al naar de nieuwe, kleine caravan is overgeplaatst zegt dat haar tweejarige dochtertje nog niet heeft kunnen slapen: 'het doet haar denken aan de gevangenis, waar we ook gezeten hebben'.

Foto: Guus Bons

Lucky en haar zusje Hope hoeven niet naar de caravan toe, hun gezin is daarvoor te groot. Aanvankelijk was hen wel gezegd dat ze ook moesten verhuizen. Hun moeder denkt dat dit hoort bij de algeheel toegepaste techniek om mensen een zo miserabel mogelijk leven te laten leiden op Ter Apel in de hoop dat ze uiteindelijk van pure ellende vanzelf vertrekken: 'Het lijkt wel alsof ze steeds weer iets nieuws verzinnen om je pijn te doen. Je gaat hier kapot aan de trauma's.' Fabio en José moeten wel eendaags de zoveelste verhuizing incasseren en naar de kleine caravan vertrekken.

Lucky fantaseert, anders dan Fabio die op een plaatsje op een asielzoekerscentrum hoopt, over een echt eigen huis waar ze later zou willen wonen. 'Ik zou heel graag een kamer met posters willen', zegt ze. De muren op Ter Apel zijn opvallend saai en grijs. Alle bewoners hebben ook hun blauwe gordijnen dicht. Misschien tegen de kou of tegen de inkijk, maar naargeestig is die verzameling houten keten zonder blik op het leven daarbinnen wel. Lucky wil nog wel wat meer dan posters alleen. 'Stel je voor dat je later echt geld hebt! Dan kun je leuke dingen in je huis zetten. Zoals een computer.' 'En schmink kopen', roept Hope enthousiast en verzucht dan: 'ja, dan kan je vader echt iets voor je kopen en dan heeft misschien iedereen wel een kamer'.

*overal waar in dit artikel wordt gesproken over 'gevangenis', doelen de kinderen en hun ouders op vreemdelingenbewaring; het vastzetten van mensen op grond van hun verblijfsstatus. De namen van de kinderen zijn vanwege privacyredenen gefingeerd.

MEER INFORMATIE

Zie voor meer informatie over het recht op onderdak de notitie van de coalitie Geen Kind op Straat op www.geenkindopstraat.nl

NASCHRIFT

Fabio en José zijn op 10 april 2011 – na bijna tien jaar verblijf in Nederland – uitgezet naar Angola.